

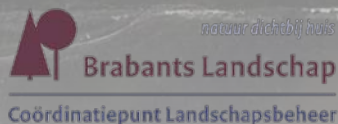
Nieuwsbrief "Uilenbescherming in Brabant"

Nr.11 – januari 2012

Deze nieuwsbrief "Uilenbescherming in Brabant" wordt mogelijk gemaakt door het Coördinatiepunt Landschapsbeheer bij het Brabants-Landschap en de samenwerkende Brabantse uilenbeschermers

Redactie: J. Sloothaak

De uilenbescherming in Brabant wordt gecoördineerd door:

en financieel ondersteund door:

In deze editie:

2011 was een droog, maar lang broedseizoen	1
Nestkasten soms snel bezet	2
Nieuwe filmtechnieken	3
Uilen kunnen 'stereokijken'	4
Landelijke uilendag.....	4
Verplaatsing jonge kerkuilen geslaagd.....	5
De Fabeltjeskrant op bezoek bij:	7
Contactpersonen beschermingsnetwerk steen- en kerkuil.....	8
Uitsterven uilen schuld van Harry Potter	10

2011 was een droog, maar lang broedseizoen

Eindelijk hebben we een paar echte vorstdagen achter de rug. Het gevolg zijn mensen met snotneuzen, mensen die de auto krabben en mensen die 's ochtends genieten van de prachtige zonsopkomsten. Maar als we terugkijken op de herfst en de winter tot dusverre, dan waren deze zeer zacht. De herfst eindigde op de 9de plaats in de top tien van zachtste herfstens sinds 1901. Als we verder terugkijken beleefden we een record droog voorjaar, direct gevolgd door een record natte zomer. En uitzonderlijk seizoen dus.... Maar wat heeft dat nou voor effect op die twee kenmerkende soorten van het agrarisch cultuurlandschap, de steenuil en de kerkuil?

Dankzij het werk wat de Brabantse uilenbeschermers uitvoeren, hangen er op geschikte locaties nestkasten en worden deze kasten onderhouden en gecontroleerd. De gegevens van die controles worden jaarlijks trouw verwerkt en opgestuurd naar het Coördinatiepunt

Landschapsbeheer. Het Coördinatiepunt heeft op haar plaatst ruim 5.000 erfbeplantingen uitgevoerd verspreid door Brabant en zal dit de komende jaren blijven voortzetten. Dankzij de aangeleverde gegevens volgen we gezamenlijk de ontwikkelingen van de uilenpopulatie en laten we zien of het werk loont. Allen betrokkenen ook dit jaar weer bedankt daarvoor!!

Hoewel we nog niet alle gegevens van de groepen binnen hebben en re nog volop gewerkt wordt aan het provinciaal jaarverslag, tillen we hier vast een tipje van de sluier op. De steenuil heeft – ondanks de ontbrekende gegevens van enkele groepen – méér broedgevallen gehad dan in 2010. Met nu al 567 vastgestelde broedsels is 2011 daardoor een recordjaar. De kerkuilen kwamen wat langzaam op gang afgelopen seizoen, maar die achterstand hebben ze in de zomer en zelfs tot laat in de herfst weer ingehaald. Nu al zijn er 306 broedgevallen doorgegeven, wat weer dichterbij de buurt komt van het aantal in 2007. Voor de details over het broedsucces moet u wachten tot de provinciale jaaravond op 25 april. Noteer deze datum vast in de agenda's!

Ongeveer 20% van alle geregistreerde broedgevallen van de steenuil zijn vrije broedgevallen, zoals hier onder pannen.

Over een half jaar hopen we weer een nieuwsbrief te kunnen maken. Daarom zijn we altijd op zoek naar interessante informatie, artikelen of ervaringen uit het veld. We nodigen iedereen uit hier een bijdrage aan te leveren! Leuke onderwerpen voor deze nieuwsbrief kunt u aan mij doorgeven.

*Jochem Sloothaak
Email: jsloothaak@brabantslandschap.nl
Telefoonnummer 0411 - 66 40 10*

Nestkasten soms snel bezet

Uit ervaring blijkt dat met name de steenuilenkasten een paar jaar moeten hangen voordat deze bezet raken. Toch zijn er uitzonderingen waar het anders gaat.

Op 13 december ontving Arjen Stoop (veldmedewerker West-Brabant) een email van een kersverse gastgever, waar op 27 september een nestkast is geplaatst.

Hallo Arjen,

*Er zit al enkele dagen (misschien langer) een jonge steenuil in "jouw" kast!!
Ik voelde me eergisteren wat "bekeken" toen ik de paarden uit de wei haalde en daar keek de uil om het hoekje en gisteren bleef hij in de zon op de tak voor zijn villa zitten zonnebaden. We zijn helemaal blij (en laten hem/haar verder met rust)!!
Nogmaals bedankt.*

Groetjes van Sandra Holtrust

We hopen dat deze jonge steenuil zijn vaste intrek heeft genomen en ooit zelf jonge uiltje groot brengt. De veldmedewerkers van het Coördinatiepunt leveren op verzoek nestkasten uit aan Brabantse uilenwerkgroepen. Soms wordt, in overleg met de lokale werkgroep, de nestkast direct afgeleverd bij de gastgevers. Vanaf dat moment nemen de vrijwillige uilenbeschermers het beheer van de kast over.

Deze steenuil heeft zijn nieuwe stekkie snel gevonden.

Nieuwe filmtechnieken

Tegenwoordig verschijnen letterlijk overal filmpjes van op internet. De ene is daarbij leuker dan de ander..... In het programma Nederland van Boven van de VPRO, laten ze prachtige beelden zijn vanuit vliegtuigjes.

Maar ook amateurs maken soortgelijke beelden door vliegers op te laten met hun camera eraan gebonden. Het registreren van ultra-slow motion (super lage snelheid) beelden, met

een highspeed camera is een andere, nieuwe techniek. Onlangs verscheen er een filmpje van een Oehoe die op een stukje vlees (of iets dergelijks) afvliegt terwijl hij wordt gefilmd op 1000 fps (1000 frames per seconde). Hierdoor is prachtig te zien hoe de uil op het laatste moment afremt met zijn vleugelpennen.

Bekijk via deze link het 45 seconde durende filmpje: <http://youtu.be/37MNE8tOBG4>.

Uilen kunnen 'stereokijken'

Stereokijken houdt in dat uilen objecten kunnen onderscheiden van hun achtergrond, waardoor ze bijvoorbeeld de afstand tot een muis in het gras kunnen schatten. Tot nu toe werd aangenomen dat 'stereokijken' alleen was voorbehouden aan primaten (apen en mensen).

Onderzoeker Rob van der Willigen van de Radboud Universiteit in Nijmegen heeft het complexe kijkvermogen van uilen bewezen door de dieren een 3D-brillettje op te zetten. Daarmee herkenden zij objecten in driedimensionale plaatjes.

Voor stereokijken is een complex hersenproces nodig, dat zich in de loop van de evolutie heeft ontwikkeld. Twee ogen zien twee platte plaatjes, die de hersenen pijlsnel combineren tot een driedimensionaal beeld. Daardoor is het mogelijk afstand te schatten en het formaat van het object in de omgeving, bijvoorbeeld waar een kopje koffie op tafel staat. Van der Willigen verwacht dat nader onderzoek met apen en uilen meer inzicht geeft in het menselijke visuele systeem, waarover nog veel niet bekend is.

Landelijke uilendag

Op 8 oktober werd in Meppel de landelijke uilendag gehouden. Johan de Jong opende de dag en vroeg aandacht voor roofvogelshows en de stimulans die daar vanuit gaat voor het houden van uilen als huisdier met illegale handel tot gevolg.

De sprekers van de dag gingen onder andere in op 'science based protection', 25 jaar onderzoek naar de steenuil in de Achterhoek, biotoopgebruik van de kerkuil, zenderonderzoek bij de Oehoe, de Ruigpootui in Gieten, de slaapplaatsen van de ransuil en

bescherming van de Laplanduil in Wit-Rusland. Van de dag is door ons een verslag gemaakt dat verspreid is onder de uilenwerkgroepen. Mensen die interesse hebben om het verslag te lezen kunnen een email sturen naar uilenbeschermingbrabant@gmail.com.

De landelijke uilendag in Schouwburg Ogterop.

Verplaatsing jonge kerkuilen geslaagd

Door: Martin Vink, VWG Gemert

Op dinsdag 21 juni 2011 voerde wij onze jaarlijkse controlerende langs de kerkuilenkasten uit. Op een zeer succesvolle nestlocatie binnen de gemeente Gemert waren we weer vol verwachting hoeveel jonge uilen er dit jaar weer in de nestkast aanwezig zouden zijn. Op deze boerderij zijn de kerkuilen al 18 jaar achtereen zeer succesvol en zijn hier in totaal al 45 jongen uitgevlogen.

Groot was onze verbazing dat in de veldschuur, daar waar 2 nestkasten hangen, drukke werkzaamheden aan de gang waren. De boer was zijn schuur aan het opruimen, een grote vrachtwagen stond op het erf en hieruit werden diverse materialen gelost. De oudste zoon des huizes zag zijn kans schoon en ging in deze "prachtig" opgeruimde schuur een feestje bouwen ter ere van zijn 18e verjaardag.

Ja en wat nu? Gaan we de boer aanspreken op de Flora- en Faunawet, nee dat zou averechts werken. Als wij de eigenaren van nestplaatsen gaan beperken in hun handelen en werkzaamheden op hun erf dan hadden en konden wij nooit zoveel kerk- en steenuilenkasten plaatsen binnen de gemeente Gemert. Inmiddels hangen er nu ruim 70 kerkuil en 40 steenuilkasten waar al vele jongen zijn uitgevlogen. Goede voorlichting en wederzijds begrip is hier heel belangrijk en dit komt de uilen dan weer ten goede.

In de nestkast troffen wij vier jonge kerkuilen aan tussen de 5 en 6 weken oud. De oudste zoon was met een aantal vrienden druk bezig om de feestverlichting, geluidsboxen en professionele bar incl. dansvloer verder gestalte te geven en dit waarschijnlijk tot in de nachtelijke uren. Woensdag en donderdagavond e.e.a. verder perfectioneren en natuurlijk proef draaien (drinken). Vrijdagavond zou het grote feest plaatsvinden en ook wij waren van harte welkom. U raadt het al zaterdag the day after, zondag afbreken en maandag zou de rust in de veldschuur wederkeren. Dan ook nog de kortste donkere nachten van het jaar en wij zagen de bui letterlijk en figuurlijk al hangen, want slecht weer werd het ook nog.

Wij waren het er al snel over eens dat de jonge uilen dit niet zouden overleven en besloten een tijdelijke nestkast te plaatsen in de houtwal die aansluit op de veldschuur. Op 100 mtr. afstand van de veldschuur werd langs het zandpad een geschikte eik gevonden waar wij de in allerhaast opgehaalde nestkast gingen plaatsen. Inmiddels werd het al aardig donker en uiteindelijk hing de kast tegen 23:00 uur goed en stevig genoeg in de boom. Snel een betonplex plaat er bovenop, dit tegen de te verwachte hevige regenval en de 4 jonge uilen konden hun nieuwe intrek innemen. Tijdens de verplaatsing reageerden één van de ouders op het geblaas van de jonge uilen en hadden wij goede hoop dat de nieuwe tijdelijke locatie snel zou worden ontdekt.

Twee dagen later zijn we 's avonds om 23:00 het zandpad naast de houtwal ingelopen en op 75 mtr. afstand hoorden wij de jongen al goed blazen en lieten beide oudervogels hun alarmroep horen. Dat was een goed teken, operatie geslaagd maar wat doen we na het feest, uilen terugplaatsen? Nee, dat leek ons geen goede keuze, weer een verstoring met mogelijk het alsnog verlaten van de jongen. Woensdagavond 29 juni om 19:00 uur hebben wij de 4 jonge uilen in blakende gezondheid geringd, inmiddels nu 6 tot ruim 7 weken oud. De nestkasten in de veldschuur waren ook weer toegankelijk en alle jongen zijn gezond en wel uitgevlogen.

Na eerdere succesvolle verplaatsingen van jonge kerkuilen (landelijk) is het in uitzonderlijk geval dus heel goed mogelijk om jonge kerkuilen te verplaatsen en het broedsel dan toch nog succesvol te laten verlopen. Natuurlijk gaat onze voorkeur hier niet naar uit en ook de desbetreffende boer had er moeite mee maar soms zijn er tegenstrijdige belangen en dan is wederzijds vertrouwen, overleg en begrip de manier om gezamenlijk tot een goede oplossing te komen. Het is uiteraard alleen mogelijk als er geen eieren meer aanwezig zijn en de jonge uilen o.i. minimaal 1 à 2 weken oud zijn zodat zij al redelijk kunnen

roepen/blazen. De verplaatsing tegen het avondschemer plaatsvindt en de alternatieve nestkast in de directe omgeving van de broedplaats wordt opgehangen. Na één à twee dagen op veilige afstand observatie van de nestkast of de oudervogels nog aanwezig zijn en goed aanvliegen. Mocht dit niet het geval zijn dan kunnen de jongen ondergebracht worden op andere nestlocaties. Tip: zorg dat er altijd een nestkast beschikbaar is voor uitzonderlijke situaties, liefst één die weersbestendig is en breng nestmateriaal (braakballen) van de oude nestplaats aan.

Afijn, de boerenzoon heeft een geweldig feest gehad, de veldschuur is weer opgeruimd en opgeknapt, 4 uitgevlogen jongen en "hun" kerkuilen kunnen de komende jaren weer ongestoord gebruikmaken van de veldschuur. Uhhhh, ze hebben nog 2 kinderen.....

De Fabeltjeskrant op bezoek bij:

Peter van der Heijden

Woonplaats: Veghel
Vrijwilligersgroep: UWG IVN Veghel

Waarom denkt u dat Jan van Rijsewijk ons op u heeft afgestuurd?

".....Lijkt me een nieuwsgierig type en komt zeker niet zo veel in de buurt van Veghel, zodat ik het maar moet vertellen"

Wat staat er vanavond op de eettafel?

".....Met de hand gedopte tuinbonen met heerlijke opperdoesen. (moeten jullie ook eens proberen)....."

Heeft u vandaag nog de tijd genomen om uilenballen uit te pluizen?

".....helaas is dat er niet van gekomen, maar dat is wel iets wat we vanuit IVN Veghel organiseren....."

Hoe lang bent u als vrijwilliger actief en waarom heeft u voor uilen gekozen?

".....Via verschillende cursussen van het IVN Veghel, zoals de voor en najaar cursus, de vogel cursus en later werd ik gevraagd om de IVN natuurgidsen cursus te gaan doen.

Dit is een zeer interessante cursus geweest en ik heb veel van de natuur en landschap opgestoken, dat was in 2005.

Hierdoor ben ik ook actief als schoolgids. Bij het IVN ben ik toen lid geworden van de vogelwerkgroep. Deze deden nog niets met uilen en zodoende ben ik actief geworden om de steenuiltjes te gaan verzorgen. Een deel van de kasten en adressen heb ik van Jan v d Tillaard uit Mariahei over genomen. Verder heb ik samen met Wolter Brongers de steenuilenkasten uit gezet, de telling gedaan, maar we hebben ook het onderhoud van deze kasten op ons genomen....."

Welke karaktereigenschappen dicht u een uil toe?

".....Ik waardeer bijzonder het geduld van de uil en zijn overzicht in wat er zich rondom hem afspeelt....."

Hoe verliep de uilenbescherming afgelopen jaar in uw gebied?

".....We hebben van de 18 kasten 3 broedsels gehad, wat een beetje weinig is. We denken er ook over om een aantal kasten te gaan verhangen om een beter resultaat te krijgen.

Het blijft natuurlijk altijd de vraag waar moet je een kast hangen.

1^e waar steenuilen gesignaleerd zijn

2^e waar het een goede biotoop is voor steenuilen.

Dat laatste is bij ons het meeste 't geval....."

Wat is het vreemdste dat u heeft meegemaakt gedurende uw hele vrijwilligersperiode? Bent u ook wel eens aangevallen door een uil?

".....Vreemde dingen heb ik heb ik nog niet direct meegemaakt en kan daar dus niets over vertellen, zoals ik ook niet ben aangevallen door een uil....."

Vindt u uzelf een uilskuiken?

".....Of ik mezelf een uilskuiken vind is moeilijk te zeggen. Ik heb de synoniemen eens opgezocht en als ik dat dan lees zit er zeken wel iets bij wat op mij zal slaan. Zie synoniemen: Domkop, dommerik, domoor, minkuk, sufferd, sukkel en uilenbal...."

Tenslotte nog één vraag: Bij wie moet de Fabeltjes Krant de volgende keer op bezoek gaan?

".....Verder zal je zelf toch weer een inspanning moeten doen om iemand te vinden voor het volgende fabeltjeskrant verhaal..."

Contactpersonen beschermingsnetwerk steen- en kerkuil

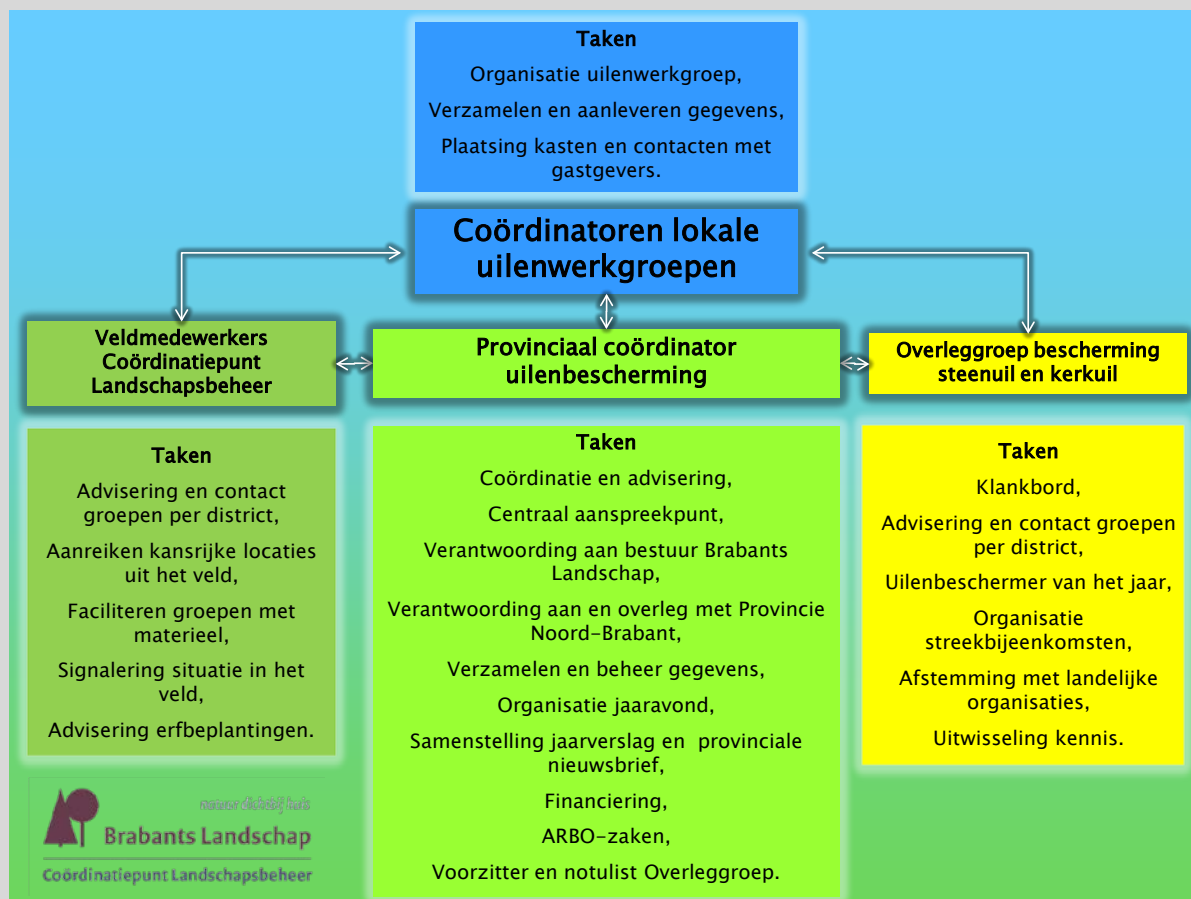
In Brabant is een provinciedekkend netwerk van 68 zelfstandige uilenwerkgroepen actief die zich inzetten voor het behoud van de steenuil en de kerkuil. Het Brabantse uilennetwerk kwam in 2003 tot stand dankzij grote inzet van een aantal fanatieke uilenbeschermers. Deze 'regiocoördinatoren' (3 voor de kerkuil en 3 voor de steenuil) brachten bestaande groepen samen en richtten nieuwe uilenwerkgroepen op. Iedere uilenwerkgroep heeft een groepscoördinator die het contact onderhoudt met het Coördinatiepunt Landschapsbeheer. De contactgegevens van deze groepscoördinatoren zijn te vinden in het jaarverslag.

Het Coördinatiepunt verzorgt de algehele aansturing en coördinatie. Per regio (west, midden en oost) zijn de regiocoördinatoren vrijwillig actief die zorgen dat ze op de hoogte zijn van de stand van zaken binnen 'hun' groepen. Daarnaast stimuleren zij de aanlevering van plaatsings- en broedgegevens en ondersteunen de groepen daarin. In iedere regio is tevens een veldmedewerker van het Coördinatiepunt werkzaam die contacten met groepen onderhoudt, voorlichting geeft en de verspreiding van materiaal (o.a. nestkasten) in goede banen leidt.

Naam	Functie	Telefoon	Email
Jochem Sloothaak	Provinciaal coördinator	06 308 539 96	jsloothaak@brabantslandschap.nl
Martin van Leest	Regiocoördinator steenuil West	076 565 67 13	mvanleest@planet.nl
Harry Fiolet	Regiocoördinator kerkuil West	0168 48 38 65	hgiolet@hetnet.nl
Arjen Stoop	Veldmedewerker West	06 105 217 70	astoop@brabantslandschap.nl
Joost Nijkamp	Regiocoördinator kerk- en steenuil Midden	073 642 39 47	joost.nijkamp@home.nl
Karel Voets	Veldmedewerker Midden	06 523 188 37	kvoets@brabantslandschap.nl
John Hermans	Regiocoördinator steenuil Oost	0413 27 27 77	jhermans@trined.nl
Henk Cleutjens	Regiocoördinator kerkuil Oost	0493 31 71 59	henkcleutjens@cs.com
Marco Renes	Veldmedewerker Oost	06 523 188 41	mrenes@brabantslandschap.nl

De bovengenoemde personen komen circa twee keer per jaar bijeen in de Provinciale overleggroep steenuil en kerkuil (zie bijlage 1). Deze overleggroep draagt ideeën aan voor een betere uilenbescherming en brengt zaken ter discussie die spelen in het veld. Hierdoor vormt de overleggroep een belangrijk klankbord bij het bepalen van mogelijke toekomstige activiteiten met betrekking tot uilenbescherming. Heeft u problemen die in de overleggroep besproken moeten worden, laat het ons dan weten.

Uitsterven uilen schuld van Harry Potter

NEW DELHI - Het aantal wilde uilen in India holt achteruit en dat is de schuld van Harry Potter. Dat heeft de Indiase minister van Milieu, Jairam Ramesh, gezegd, melden Indiase en Britse media.

"In navolging van Harry Potter lijkt er een vreemde fascinatie te zijn zelfs bij de middenklasse op het platteland om kinderen een uil cadeau te doen", aldus Ramesh. De uil komt veelvuldig voor in de talloze Harry Potter-boeken en films. Ramesh wil een beschermingsprogramma voor de dieren opzetten.

Ook worden veel uilen geofferd om voorspoed af te dwingen tijdens het Hindoeïstische lichtjesfeest Divali, dat dit jaar op 5 november wordt gevierd.